Endelhoven en Beresteyn te Maarssen

1835—1885—1935

Bovengenoemde jaartallen herinneren aan het feit, dat in 1835 de Zusters thans wonend op de Langegracht zich op het Landgoed Endelhoven hebben gevestigd, en tevens dat in 1885 de R.K. Kerk van Beresteyn, thans het R.K. kerkhof, werd ondergebracht binnen het dorp Maarssen. Beide feiten werden in 1935 herdacht, door de geschiedenis van Endelhoven en Beresteyn in herinnering te brengen en tevens door het houden van een tentoonstelling van oude prenten, gezichten, teekeningen, portretten, enz., welke gedurende de Paaschdagen van 1936 werd gehouden in „Concordia" en waarvan deze regelen een klein verslag willen geven.

We lazen eens de volgende uitspraak: „Elke tentoonstelling van oude..... prenten wekt bij den beschouwer het onaangenaam gevoel, dat in dit gewest veel heerlijke, sierlijke bouwwerken zijn opgeruimd. Men kan zich van dit gevoel gemakkelijk afmaken door te zeggen, dat dit de gewone gang der historie is. Voor de ernstige onderzoeker is deze verklaring al te eenvoudig. Het verval der kasteelen heeft zeker politieke of economische oorzaken".

Dit alles kan herhaald worden met toepassing op de Vechtstreek, waarvan de tentoonstelling van oude gravures, prenten en teekeningen enz. te Maarssen van 11—14 April gehouden, een beeld gaf op bescheiden schaal, hoe riant vroeger de Vecht zich voortkronkelde langs verdwenen en vergeten „buitenplaatsn", die vroeger de glorie en trots der streek zijn geweest.

Ook vergeten! Onder de gravures van voormalige ridderhofsteden en lusthoven wist men al heel moeilijk „Hoogevecht" thuis te brengen, dat als type van achttiend'eeuwsche smaak, één van de aanzienlijkste buitenplaatsen was, met een wonder-

lijk geknipte, geschoren en gesnoeide tuinarchitectuur: grillig gekrulde gazonpaden, marmeren borstbeelden tusschen geschoren hagen, pyramiden- en pruikboompjes, stijve en stijle terrassen, en dat alles in grootschen en ruimen aanleg, grenzend aan Otterspoor en Gansehoef [1]). Ook Otterspoor bestaat niet meer, en de afbeeldingen lieten ons een antiek huis zien met sierlijke waterkommen, tempeltjes of cabinets, speelhuis enz., aangelegd alles in lommerrijke lanen. Op Gansehoef stonden in de dagen van Joan Elias Huydecoper in 1719 ook de hagen volgens het

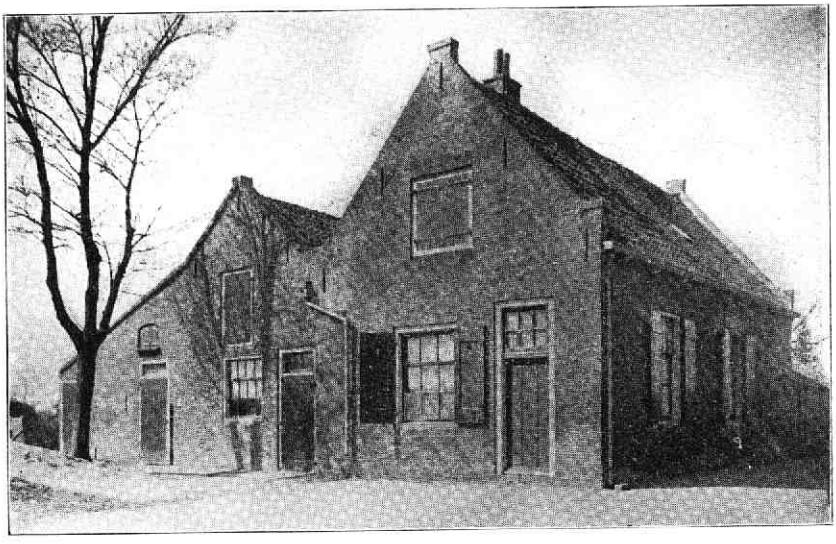

Laatste rest van Beresteyn in 1936.

woord van Claas Bruin als „geschoren muren". Ook Soetendaal is onder sloopershanden gevallen. Het lag „zoo wel gelegen", „zoo net bebouwd, zoo schoon beplant", tegenover 't huis Bijleveld, zooals in 1709 't latere huis Berensteyn genoemd was. Berensteyn was de woonplaats van den pastoor Bijleveld van Maarssen, die tijdens Fransche bezetting in 1672 veel invloed had,

„Die menig slot en schonen hof,
(zijn naam moet aan de sterrenstijgen)
door zijn voorspraak heeft verschoont,
en hen, naast God, den brand ontrukte".

1) Philips Vingboons bouwde reeds Gansehoef te Maarssen in 1655.

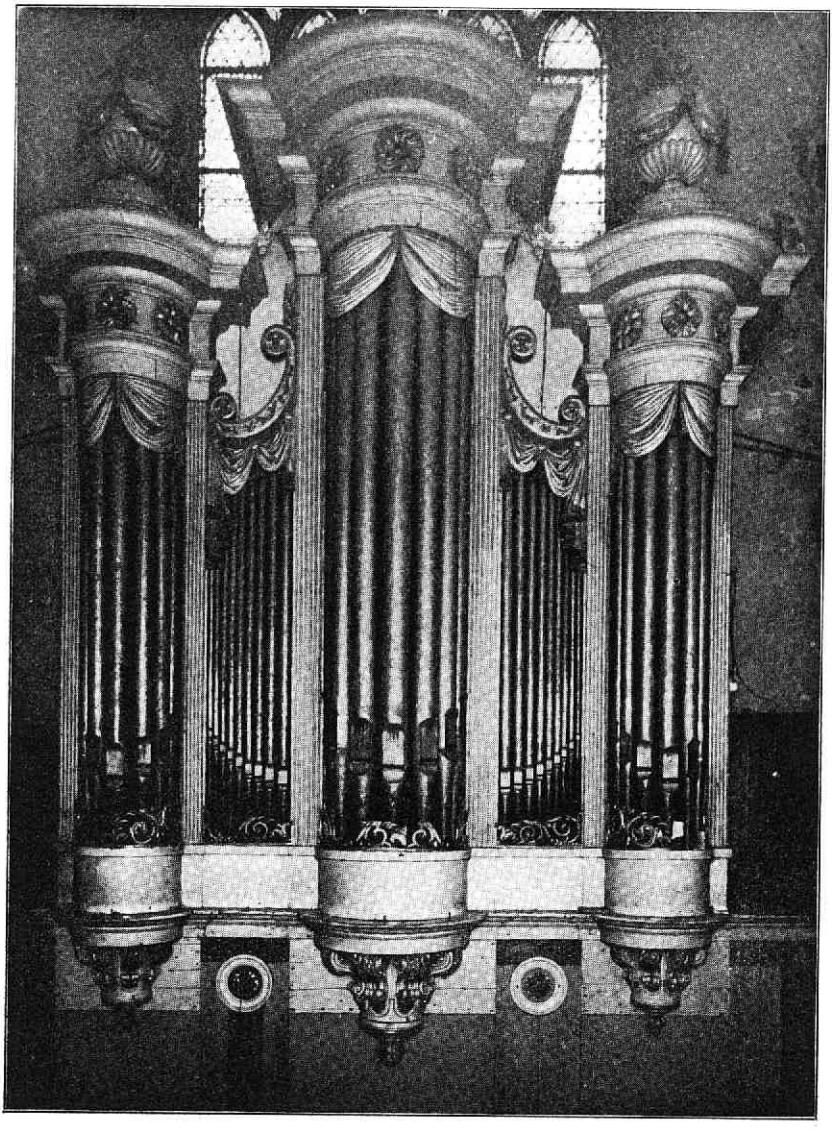

Het orgel uit de kerk van Beresteyn te Maarssen in 1836 vervaardigd door J. v. d. Beekes.

Van dit Berensteyn was op de tentoonstelling een alleraardigste afbeelding uit het jaar 1832, geschilderd op gaas als raamhorretje, en dat tot 1885 in zijn toenmalige gedaante bleef voortbestaan. Ook van Beresteyn afkomstig is het oude witte met goud afgezette pijporgel, dat het opschrift draagt: „J. van de Beekes me fecit 1836". Dan nog een paar fraaie meubelen, als tafel met marmeren blad, ladetafel, rijk gesneden eikenkast thans tot berging van misgewaad in gebruik. Het bovengenoemde Beresteyn of Bijleveld was op het eind der 18e eeuw een kerk geworden en gebleven tot het jaar 1885. De klok uit het torentje draagt het opscrift: „fecit Amsteldam 1723", zoodat de naam van den maker ontbreekt, en waarschijnlijk dus gietwerk zal zijn van de „Stadsclockgieterij" op de Baangracht te Amsterdam. Er bestaan, zooals op de tentoonstelling bleek, nog enkele gekleurde en ongekleurde kopergravures van „De Roomsche kerk bij Maarssen", o.. een door Schoute 1760 in 12°, en dan de bekende kopergravure in 4° uit Bulthuis en Bensdorp Vaderlandsche Gezichten 1788. De laatste resten van de buitenplaats n.l. het tot woning verbouwde koetshuis wordt in 1936 gesloopt, en door een nieuwe boerenwoning vervangen.

Hoe Beresteyn gelegen was tegenover Goudesteyn zag men op de tentoongestelde plattegrond van Maarsseveen in 1650 gecopieerd in de 18e eeuw, waarvan de inzending was te danken aan den Heer Stevenhagen, Secretaris der gemeenten Maarssen—Maarsseveen. Deze plattegrond was bovenmate interessant, ook voor het terugvinden van vroegere benamingen en juiste ligging van enkele verdwenen plaatsen, perceelen en toegangswegen. Er zij hier even herinnerd aan „Aux Brébis", Marienhof, De Meerhofstede, Oostweert, Vechtoever. Wij zien er op het huisje „de Croesen", nu nog zoo schilderachtig aan de Zogwetering gelegen, met zijn fraaie vlechtingen, ontlastingboogjes, kruisvensters en ordonnantie der langasrichting aan het water gelegen, een echt smakelijk stukje toenmalige bouwtrant langs de Vecht!

Van de 18 eeuwsche landhuizen en tuinarchitectuur waren door de uitgestalde prenten mooie of beter gezegd duidelijke staaltjes te bewonderen. Jammer was geen afbeelding van „Annenhof", het buitengoed dat Jacob Bicker Raye op 14 Augustus

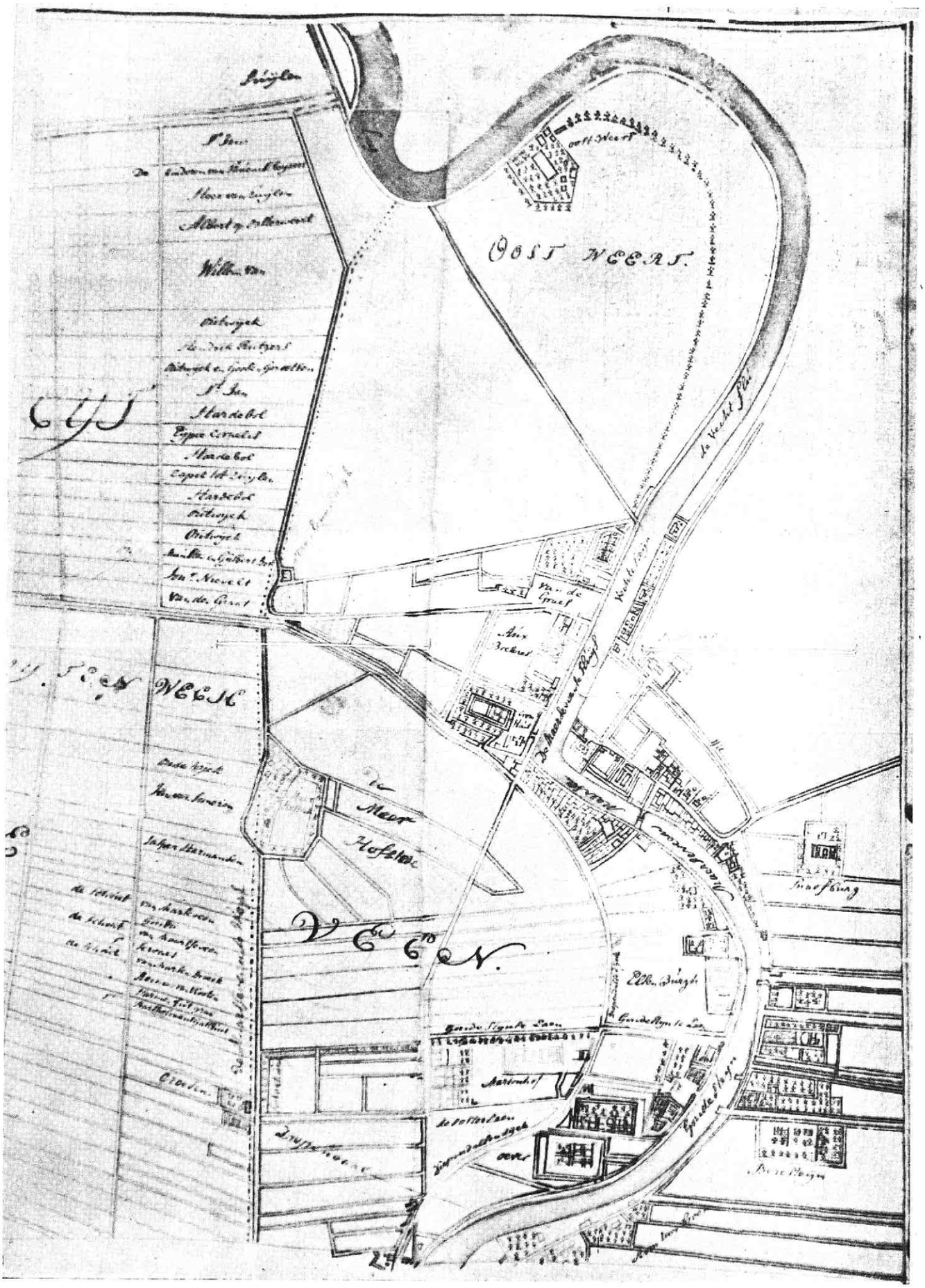

Plattegrond van Maarsseveen, gecopieërd naar een origineel van 1650.

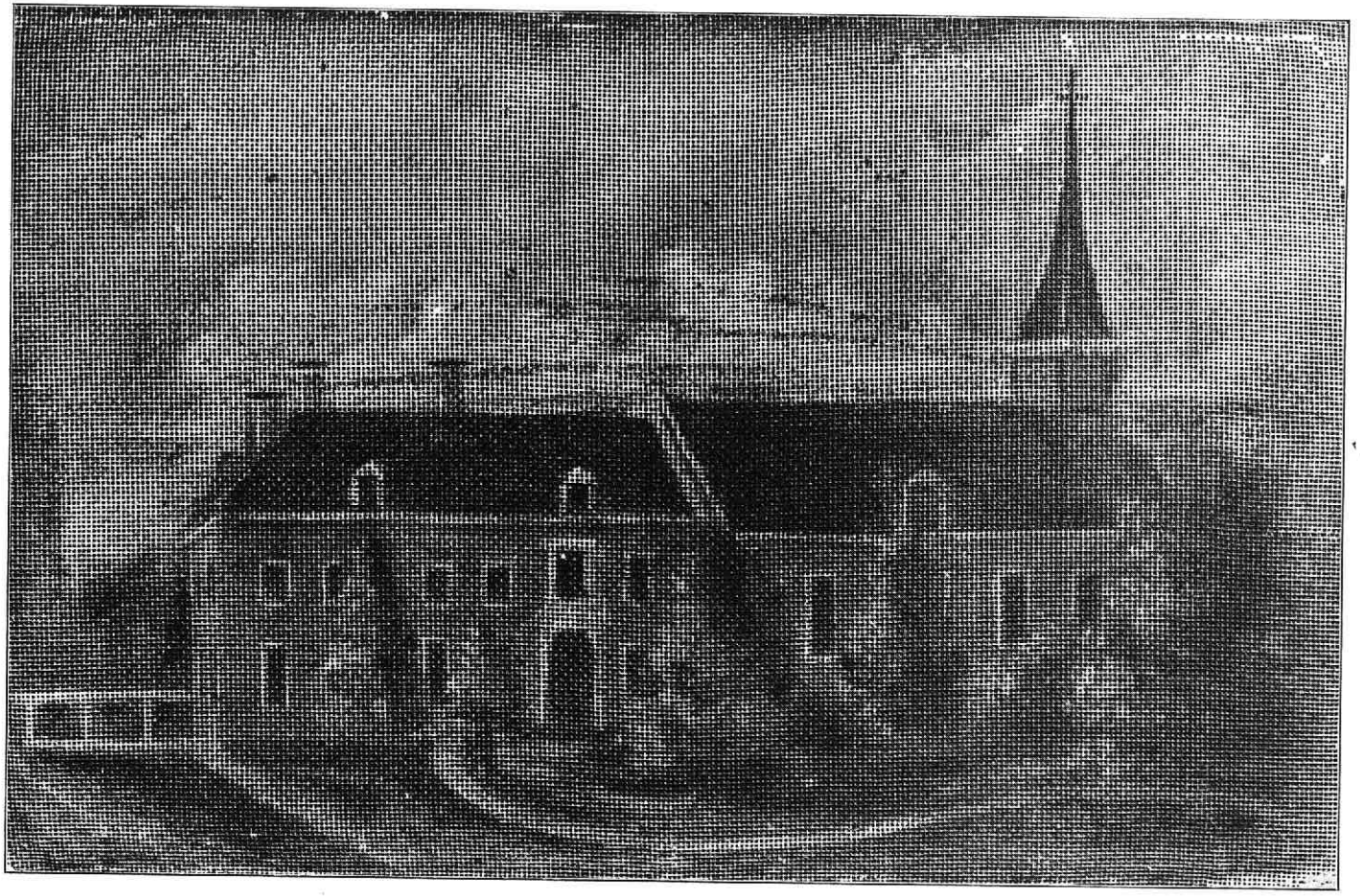

De kerk op Beresteyn pl.m. 1840 door P. Maureau.

Oud 17e eeuwsch huis aan de Zogwetering.

1737 in de herberg „Het Wapen van Maarsseveen" kocht van den Heer Ammering. Van „Elsenburg", thans geheel verdwenen, was er nog een gekleurde koper-gravure, uit de „Zegepralende Vecht", waarbij op beperkte ruimte „heel veel fraais" was samengepakt. De naam leeft voort in een boerderij gelegen in den overtuin of Lanen.

Het huis „Termeer' was eens de roem van Maarssen. Velen wonen nog op „'t huis ter Meer", maar de bouwgeschiedenis in verschillende perioden werd ons duidelijk uit de vele gravures, welke er waren te zien. In 1672 was het grondig verwoest, en in de 18e eeuw weer in rijkdom met schitterende omgeving, getuige de 26 gravures van de Leth, weer opgebouwd Ook van de Snaafburg of Snavelburg was een gravure, en een beschrijving van de lotgevallen van dit huis, eenmaal bewoond door het geslacht van Zuylen van Nijvelt, „heer van Maarssebroek", die het met zijn wapen versierde zilveren blad aan de kerk heeft geschonken. Van kleine Vechtbuitens, als Vechten-

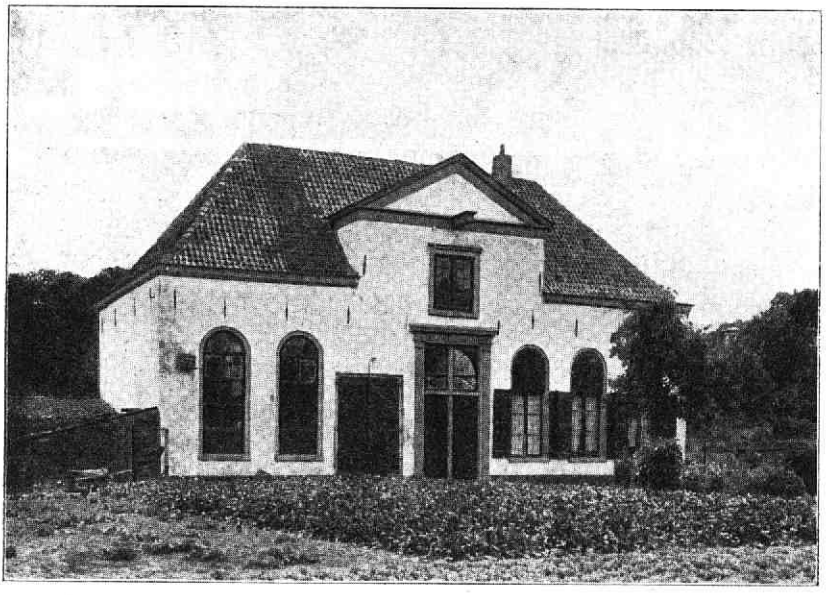

voormalige school „Endelhoven" te Maarssen 1835—1935.

steyn, Vechtendaal, Daalwijck waren er gravures, evenals vele litho's van 't Huis ten Bosch, Harteveld, Groenendaal of Groenensteyn, enz. enz. De wandelplaats Groenhove lag vijf minuten van Zuilen, een half uur ten Zuid Oosten xan Maarssen, bewoond vroeger door Jacobson van Nes van Meerkerk. Een bijzondere aantrekkelijkheid kreeg de tentoonstelling door het prachtige borduurwerk der eerste Zusters en door de portretten en schitterende inzending van het zusterhuis en enkele particulieren. Een mooi portret van wijlen mej. Nagel (1830) in kleurige kantrijke borduurdracht uit die dagen was een bijzonder mooi stukje naast de minaturen van enkele damesportretten. Uit de oude kerk van Beerensteyn waren de 17-eeuwsche schilderijen, ivoor, snijwerk en kerkzilver, dat goed bewaard was gebleven. Ook de oude gevels en gevelfragmenten waren voor de liefhebbers van onze slinkende architectuurschat buitengewoon interessant. Velen kijken anders niet naar die ouderwetsche gevels, maar nu trokken ze een levendige belangstelling [2]). Het portret van de stichteres van Endelhoven wordt hier afgebeeld.

---

[2]) Deze gevels en fragmenten geteekend door den Heer W. van Leusden zullen nog eens uitvoerig in het Jaarboekje besproken worden.

Enkele honderden hebben de tentoonstelling bezocht; natuurlijk zou dit getal grooter zijn geweest, als op Paaschdag ook de tentoonstelling togankelijk zou zijn geweest. !Maar de

Geschilderd portret van de Stichteres van de Manastichting te Maarssen.

gedachte opzet, om n.l. een grootere tentoonstelling „De Vechtstreek" te organiseeren, staat nu wel in een vasten vorm „van mogelijk zijn" gewaarborgd, als elders medewerking verleend wordt.

A. E. RIENTJES.